

[Poznámky]

Ladislav Hejdánek

◆ diktát, česky, vznik: 9. 12. 1987

◆ dictate, Czech, origin: 9. 12. 1987

[Poznámky]

[strojový, neredigovaný prepis – model Gemini Pro 3 preview]

9. 12. 1987, poznámky.

Berkhof vychází z toho, že víra, kterou se chce zabývat, znamená z metodologického hlediska jistou oblast skutečnosti. A tuto oblast skutečnosti je třeba zkoumat v tom smyslu, jak ji vymezily některé novozákonné formulace.

Berkhof se domnívá, že musí, pochopitelně jako teolog, vyjít z předpokladu, že křesťanská víra došla vyjádření, respektive se vyjádřila – *expresses itself*, říká – normativně v *Novém zákoně*. Ta normativita pochopitelně může být pochopena různým způsobem. Popravdě řečeno, kdykoli nějaký myslitel razí nějaké pojetí, nějaký pojem, myšlenku, tak pochopitelně stanovuje cosi normativně. Přesně řečeno to, co razí, tuto myšlenku, kterou razí, může potom nějaký jiný myslitel chápat jedině tak, že přichází metodicky naladěný na přijetí onoho pojetí jako normy pro sebe, pro své další úvahy. To je normativita předpokládaná metodicky, nikoli dogmaticky. Zajisté Berkhof, když oba tyto smysly, oba tyto významy pokrývá tím slovem *normativně*, tak si umožňuje jistou zvučnou a bude třeba v dalším textu zjistit, nakolik ta vůle je prosazena, nakolik ta tolerance je rozšířena právě proto, aby mohl mluvit o víře ještě jinak než jenom v podobě exegeze a interpretace novozákonních textů.

Jiný hlas: Moje podnety sa usilujú napomôcť k pozitívnemu prekonaniu tragických udalostí spojených s vojenským zásahom 21. augusta 1968 a jeho následných dôsledkov v politike i v živote u nás.

Napísal som obsažný list adresovaný predsedníctvu a plénu ústredného výboru KSČ. Voči mne i voči oficiálnej politike ústredného výboru KSČ v roku 1968 sa povedalo, napísalo veľa nepráv a vykonštruovaných záverov, demagogických vyhlásení, nepravdivých a neobjektívnych informácií, tlmočených i spojeneckým krajinám. Preto som poslal tento list niektorým vedeniam socialistických krajín včítane Sovietskeho zväzu. Tiež som poslal pozdravenie k 70. výročiu *Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie*.

Napriek všetkému zostali tu biele a otvorené miesta o tejto minulosti, ktorá sa už vtedy nepovažovala za našu vnútornú záležitosť, ale za internacionálnu. To, čo sa stalo, i čo potom prišlo, teda už ako vravia, nie je vec čiste našej strany, vec vnútornej, ale vec celého komunistického hnutia, komunistickej strany Československa a našich národov.

Neprekonanou tragédiou roku 1968 a nasledujúcich rokov, tvrdo postihujúcich predovšetkým komunistov, ale aj masu občanov nestraníkov, sa živí skutočnosť, že sa to vzťahuje i k súčasnosti, k živým svedkom vtedajšieho diania. Minulosť poznačená 21. augustom 1968 a z neho vyplývajúca zmena politiky by sa mala prekonať otvoreným pohľadom na súčasné problémy a na ich riešenie.

Či azda v období otvorenej kontrarevolúcie pospolitý československý ľud začne z vlastnej iniciatívy, bez výziev vlády, nosiť do banky zlaté náramky, hodinky, prstene, brošne a ďalšie iné rodinné predmety, pamiatky i značné peňažné obnosy na podporu a povznesenie socializmu? Bankovní činitelia museli založiť nové konto na *Fond republiky*. Mládež si chcela vziať výstavbu vysokohorskej železnice vo Vysokých Tatrách, podobne ako naša generácia predtým *Trať mládeže*. Čože pospolitý československý ľud vo fabrikách, závodoch, na družstvách, úradoch a v rôznych inštitúciách pracuje s takým elánom, nadšením, na aké sa súčasníci predtým ani potom nepamätajú, pretože išlo o kontrarevolučnú situáciu, hroziacu prevratom ku kapitalizmu? Až tak naivný náš ľud by azda nebol. Naozaj nebol. A dodatočné prepisy dejín tieto fakty nezmenia. Veď keď obrodný proces netrval ani celé trištvrte roka, celoročné hospodárske výsledky značne prevýšili minulé prírastky i priemer

ročného tempa rastu národného dôchodku Československej socialistickej republiky za roky 1969 až 1986. A tak sa prejavujú masy ľudí v dobe samého chaosu, rozvratu celej spoločnosti? Kto tomu uverí?

Ak poukazujem na zodpovednosť vládnuccích miest, musím zdôrazniť, že rozhodujúce slovo budú mať napokon občania našej krajiny. Mali by mať možnosť uplatniť svoje názory, aktívne a neformálne sa zaradiť do diskusií, čo už začali prebiehať. Nie však iba preto, aby sa vyslyšal aj ich hlas, ale aby sa už začalo niečo podstatného v našej praxi, politike, hospodárstve a kultúre principiálne meniť.

Nemôžem nevyjadriť v tejto súvislosti svoj protest, nesúhlas, keď ma sústavne, bez možnosti vlastnej obrany kvalifikujú ako protisocialistického a protisovietskeho predstaviteľa. Čomu pozitívnemu to prospieva? Keby to bol omyl, chyba. Je to však zámerná účelová konštrukcia podľa dobre poplatného scenára. Bol som a naďalej zostávam súčasťou pohybu nášho občianskeho spoločenstva v Československu.

Počúvate plné znenie podstatnej časti listu, ktorý poskytol bývalý prvý tajomník Ústredného výboru Komunistickej strany Československa Alexander Dubček talianskemu komunistickému denníku *L'Unità*.

Otázka: Aké výsledky mala návšteva Michaila Gorbačova do Československa podľa vášho názoru?

Na túto otázku odpovedal Alexander Dubček nasledovne:

Ešte počas príprav návštevy a potom najmä v jej priebehu, československí predstavitelia sa vyjadrovali, že sa plne hlásia k zásadám novej sovietskej politiky zameranej na hospodárske, sociálne, vedecko-technické urýchlenie socialistického vývoja a budú nasledovať sovietske podnety. Generálny tajomník Ústredného výboru Komunistickej strany Československa, predseda vlády i ďalší z vedenia strany a štátu vo svojich vystúpeniach načrtli zameranie politiky strany orientovanej na československú prestavbu. Môžem to privítať, hoci všetko čaká na konkrétne počiny. Na diskusiu sa dal návrh zákona o štátnom podniku i ďalšie legislatívne návrhy. Mal by sa vypracovať komplexný dokument o prestavbe, reforme ekonomického mechanizmu. Verejnosť požaduje, nalieha na ich podstatné, principiálnejšie a hlbšie prepracovanie. Viaceré opatrenia sa navzájom rušia. Viac sa začalo hovoriť aj o demokratizácii spoločnosti i strany. Takéto slová možno posudzovať pozitívne, avšak rozhodnú skutočné činy.

Ľud porovnáva nové prúdy jednak s tými, čo sa založili u nás ešte v roku 1968, aj s praktickými činmi politiky Komunistickej strany Sovietskeho zväzu, *perestrojkou*. Také boli súradnice pred spomínanou návštevou Michaila Gorbačova.

Myslím si, že treba brať na zreteľ, že náš ľud ho vítal nielen ako generálneho tajomníka Komunistickej strany Sovietskeho zväzu a vedúceho predstaviteľa s nami spriatelenej krajiny, ale predovšetkým ako čelnú osobnosť novej obrodnej politiky Sovietskeho zväzu, ktorá dáva tak rozsiahle a obsažné nádeje celému nášmu socialistickému spoločenstvu.

Nebudem skrývať, že značná časť občanstva Československej republiky spájala s návštevou priam veľké ilúzie na obrat v politike. Teraz je sklamaná, pesimistická v dôsledku niektorých jeho voľných poznámok, vyriešených na pešej zóne Prahy či v závodoch, týkajúcich sa Československa po roku 1968, 69, ktoré nie sú v súlade s ich mienkou.

Negatívne na veci je, že miesto zjednocujúcej koncepcie programov vpred niektorí naši navonok stúpenci našej i sovietskej *perestrojky* dvíhajú opätovne varovný prst na adresu odstavených československých komunistov a ďalších občanov nestraníkov pod pláštikom, že sa vraj títo chcú na

novom kurze priživiť. Slovanmi sa dnes hlásia k prestavbe, ale súčasne upierajú zásadný, inšpirujúci význam nášmu *Akčnému programu strany* z roku 1968. To sú skutočné tendencie, ktoré ako súbežci sa chcú na Gorbačovovej návšteve a sovietskej prestavbe priživiť, a nie tí, hoci odstavení komunisti a bezpartajní, ktorí rozumom, srdcom, svojím svedomím podporujú skutočne nový kurz Komunistickej strany Sovietskeho zväzu. Teda nie dvíhanie prstu, ale na principiálne novej programovej politike Komunistickej strany Československa založený rozhodný nástup vpred, zjednocujúci všetky progresívne sily v Československu, môže priniesť očakávané ovocie. Títo stúpenci tvrdej päste, namiesto hľadania pozitívneho východiska na prekonanie záťaže minulosti, by asi chceli, aby polovica nášho obyvateľstva na skutočné deje roku 1968 celkom zabudla, stratila historickú pamäť. A tá druhá polovica, mladšia, aby sa o rok 1968, o jeho faktoch a ľuďoch, nič pozitívneho nedozvedela. Chcú varovať pred novým nebezpečím, ale toto nebezpečie navodzujú práve oni sami, keď vedome či nevedome podsúvajú polovičatosť a odmietajú riešiť tie reality, ktoré doteraz sú otvorené.

Ja som od návštevy súdruha Gorbačova očakával, že vedenie Komunistickej strany Československa a štátu sa prihlási k prestavbe sovietskych komunistov. Stalo sa tak. V tom ja vidím význam návštevy a vítam to. Avšak odpoveď na to bude, až keď sa prejde od proklamovania k činom. Súčasne si kladiem otázku, či by u nás bola čo i len čiastočná prestavba, ak by sa ešte nekonala v Sovietskom zväze. Vychádza mi záporná odpoveď. Potom sa mi vynára iná otázka: Prečo v našom hnutí tomu tak je? Je tu niečo nezdravé.

Jiný hlas: Vážení priatelia, počúvate plné znenie podstatných častí z interview, ktoré poskytol v týchto dňoch bývalý prvý tajomník Komunistickej strany Československa Alexander Dubček talianskemu komunistickému denníku *L'Unità*. Otázka: Intervencia Sovietskeho zväzu a Varšavského paktu v Československu v auguste 1968 otvorila vo vašej krajine hlbokú ranu. Domnievate sa, že možno túto ranu zahojiť? Na túto otázku Alexander Dubček odpovedá:

Nemôžem akceptovať časť znenia vašej otázky. Intervencia Sovietskeho zväzu a Varšavského paktu. Nezodpovedá to skutočnosti. Vojenský zásah nemožno považovať za počín Varšavskej zmluvy. Vojenského kroku sa nezúčastnilo Rumunsko a Československo, hoci sú jej členmi. Ranu možno vyhojiť, treba však dobrú medicínu, nie kozmetiku. Lebo história sa nedá eliminovať, opomenúť, prečiarakať či nahradiť bielym miestom. Z mnohých stanovísk a vyjadrení som počul, že vraj nám čas ranu zahojí. Na udalosti obrodného procesu roku 1968 u nás sa zabudne. Typický spôsob a postup vytvárania mŕtveho miesta. Do zabudnutia nemôže upadnúť to, čo má podstatné vzťahy a väzby na históriu, nádeje našich národov. Pamäť národa je pamäťou dedičnou. To však neznamená, že by sa táto rana mala jatriť, že by sa naďalej malo žiť v minulosti a minulosťou. Život sám je čínorodým pohybom. Život v minulosti hrozí stratiť perspektívu. Preto by v prvom rade všetci tí, ktorí rozpoznali naše jednoznačné smerovanie k socializmu, ktorým leží na srdci záujem strany, záujmy ľudu, bez rozdielu, či v strane dnes sú alebo už nie, mali poctivo usilovať o pozitívne prekonanie tejto minulosti.

Najväčšie možnosti i zodpovednosť majú tí, ktorí v Československu disponujú nástrojmi moci, aby sa vo vzájomných spojeneckých vzťahoch ďalší vývoj do budúcnosti nezakladal na doterajších východiskách 21. 8. 1968 a následnej tomu politike, čo tak tragicky zasiahlo najmä stranu a tým celý spoločenský život, ale na novom politickom programovom postupe.

Rozštiepenie Komunistickej strany Československa nastalo nie po prijatí či v dôsledku nového politického obrodného kurzu, ani pri nástupe k jeho realizácii, ale v dôsledku jeho opustenia, následkom jeho prekvalifikovania ako oportunistický, revizionistický a záujmom socializmu škodlivý. Tragickú roztržku v strane konzervuje, ba prehĺbuje okolnosť, že autori *Poučení z krízového vývoja* včlenili tento dobový dokument do stanov strany. Tak sa vytvorila dômyselná zábrana na odstránenie tragických následkov.

V našom Československu, v dnes roztrieštenom revolučnom hnutí, nie je jednotné stanovisko na proces prekonania záťaže minulosti i na cestu vpred. Nie iba medzi tými, čo sú v mocenskej sfére, a tými, čo sú pozbavení možnosti účasti na spoločenskom dianí, ale aj v samotných radoch dnes odstavených komunistov. Je to pochopiteľne dôsledok toho, v akých podmienkach sa nachádzame bez možnosti otvorenej diskusie a polemiky tak vo vnútri súčasnej mocenskej sféry, a tým menej mimo nej. Som toho názoru, že bez snahy o zjednocovanie strany – je to napokon vládnuca strana – na nových zjednocujúcich programových východiskách nie je možné zjednocovanie našej spoločnosti. U mnohých iných, dnes odstavených, zas vývoj našich udalostí v strane i socialistického spoločenstva za posledných 20 rokov potlačil vieru v možnosť demokratizácie dnes vládnucej strany a širokej demokratizácie našej spoločnosti. Netreba pred touto skutočnosťou zakrývať zrak. Treba pravda realisticky zvažovať, čo skutočný stúpenec socializmu môže u nás aktívne zjednocovať. V prvom rade sú to významné podnety nastolené 27. zjazdom i nadväzujúcimi plénami sovietskych komunistov. Sú tu i naše vlastné skúsenosti a poznatky spred 20-ročného obdobia. Platforma nového programu má teda na začiatok možné pramene. Na jej podrobnom rozpracovaní by sa mali zúčastniť aj tí komunisti a nestranníci, ktorí dosiaľ nemali priestor pre činorodú, profesionálne odbornú i politickú aktivitu.

Z medzinárodného hľadiska sa československé udalosti a ich riešenie v auguste 1968 vzťahujú aj na spojencov. Nedodrжал sa záver porady komunistických strán z augusta 1968 konanej v Bratislave. Porušil sa Moskovský protokol, dohodnutý a podpísaný po vstupe vojsk v Moskve, o tom, že naša vnútorná politika bude vychádzať z májového pléna z roku 1968, na základe čoho sa vypracovala a so sovietskym vedením prekonzultovala novembrová rezolúcia o ďalšom vývoji. Augustové udalosti roku 1968 v Československej socialistickej republike a použitou metódou prestali byť čiste československou záležitosťou. Zmedzinárodnili sa. A preto hľadanie východiska nie je iba vecou KSČ, i keď je to predovšetkým jej záležitosť.

K významným pozitívam návštevy Michaila Gorbačova u nás patrí aj idea nového myslenia o Európe. Toto nové myslenie by sa malo i u nás dôsledne presadiť pri prekonávaní záťaže minulosti i nástupe za československú prestavbu. Stojí pred nami v procese zjednocovania otázka, ako budovať pre mierový život tak potrebnú dôveru predovšetkým medzi európskymi národmi a štátmi. Na takejto ceste ja vidím jedine možné riešenie daného stavu a perspektívy pre budúcnosť.

Jiný hlas: Počúvate plné znenie podstatných častí z interview, ktoré poskytol v týchto dňoch bývalý prvý tajomník Komunistickej strany Československa Alexander Dubček talianskemu komunistickému denníku *L'Unità*.

Otázka.

Nedávno ste napísali pre československé tlačové orgány svoje prehlásenie k interview Vasil'a Biľaka v západonemeckom časopise *Der Spiegel*, kde Biľak mimo iného prehlásil, že ste spolu s ním podpísali dokument o kontrarevolučnej situácii v Československu.

Akú odpoveď ste dostali od československých orgánov a čo myslíte, že sa jeho vystúpením sledovalo?

Ako odpovedal Alexander Dubček na túto otázku, ktorú považuje, povedané jeho slovami, za ďalekosiahlu nepravdu, si vážení poslucháči budete môcť vypočuť v našom zajtrajšom večernom vysielaní od dvadsiatej prvej hodiny.